

13.11.2020, 00:05

PEREETTEVÕTTED | Edukas ja suur Tammode pere allkirjastas haruldase harta (68)



Tanel Saarmann
tanel.saarmann@arileht.ee



Neli põlvkonda. Vasakul seisavad Anti, Einike, Herty, istuvad Raigo ja Sebastian, paremal seisavad Anete ja Siimeon Elias. See on vaid väike osa kogu perest.

Foto: Rauno Volmar

Eestis lõikas pereäride arengu nagu noaga läbi nõukogude aeg, ent nüüd on hakanud tekkima esimesed dünastiad. Üks neist on Tammode pereäri, kus langetab peagi otsuseid juba kolmas põlvkond pereliikmeid. Tegemist on esimese looga pereettevõtteid kajastavast seeriast.

SISUTURUNDUS

Rehvid Plus: eriolukord tõi turule uued teenused ja võimalused

Millistel tingimustel saavad SEB-lt laenu põllumajandussektori ettevõt

Kuidas rajada tõeliselt hästi toimiv e-pood

Raigo (73) ja Katrin (74) Tammo on süstinud oma kuuete lapsele ettevõtlikkust loomulikult ja sunnita. Isa Raigo poolelt on lapsed saanud rahamaailma tunnetuse, ema Katrini suguvõsast loovuse ja kunstiande. Sel aastal pani perekond punkti Eestis seni veel harva esinevale protsessile – nad kirjutasid alla perekonnahartale.



Harta allkirjastamine. Pildilt puudub Einike Pilli.

Foto: erakogu

„Tuli hakata vaatama, kuidas järgmised põlvned ettevõtteid edasi viivad. Et ei oleks nii, et kui krõbiseb, siis lapsed vaatavad augu juures, mis nüüd saab,” ütles Raigo Tammo. Harta koosneb mitmest osast, kus perekonna liikmed on kokku leppinud muu hulgas väärtustes, eetilistes küsimustes ja ka selles, kuidas ettevõtteid edasi juhtida. Reguleeritud on nii heategevuse põhimõtted kui ka järgmiste põlvkondade koolitus- ja praktikatoetused. Ettevõtluksaenude teema on samuti lahti kirjutatud. Läbi on räägitud ka dividendide maksmine ja palju muud.

Kaks suurt tööstust

Tammode äri sai alguse enne Eesti taasiseseisvumist. Tammod on usklikud ning enamik neist on praegugi mõnes koguduses aktiivsed liikmed. Oli 1980-ndate lõpp. Ühes Soome kristlikus perelaagris kohtas Raigo Aarni-nimelist meest, kellel oli Soomes mahuteid tootev firma. Vestluses tekkis idee luua Eestisse mahutite valmistamise ettevõtte. Nii saigi alguse senini edukas ettevõtte Estanc AS. Nüüdseks on sellest kasvanud 25,7-miljonise käibe ja üle 1,5-miljonise kasumiga firma, kus töötab 150 inimest.

1995. aastal sõitis Raigo laevaga Soome allhankija juurde ja jagas õhtusöögi ajal lauanaabriga pitsat. Selgus, et tegu oli ühe terasprofiilide Eestisse toojaga. Juttu jätkus ja lõpuks leidis Raigo end koos laeval kohatuga terasprofiile valmistavas tehases Šveitsis. Seal tehti terast akende ja uste jaoks. Nii sündiski Tammode teine suurfirma Tammer OÜ. Seda hakkas alguses juhtima vanim perepoeg Herty Tammo (44), kes oli siis alles tudeng. Tammeri käibe oli viimati 24,3 ja kasum ligi 1,4 miljonit eurot, töötajaid umbes 200.

Pere tegi ühise otsuse

Tammode pere tähistab tihti koos tähtpäevi, mitmekümnekesi käiakse ka spaades ja reisimas – kõik neli põlvkonda üheskoos. Kord rännati 24-se rühmana Kanadasse sugulastele külla. Seega ei ole suurt imestada, et jõuti harta koostamiseni. „Et pikas perspektiivis üritada tülisid vältida. Võimalikult vara soovisime põhilise kokku leppida,” selgitas Herty, üks Raigo ja Katrini kuuest lapsest.

Selleks loodi 2020. aasta märtsis pika nimega valdusühingu Tammo Industries for Future



„Et pikas perspektiivis üritada tülisid vältida, soovisime võimalikult vara põhilise kokku leppida.”

Communities OÜ. Selle alla on toodud kõik perele kuuluvad ettevõtted. „Alati seda ei tehta, aga seekord sai tehtud nii, et osa *holding*ust kinkisin lastele. Kõik lapsed on omanikud, ka need, kes enne ei olnud,” ütles Raigo. Seejuures lepiti kokku, et valdusfirma osalust ei tohi perekonnast välja müüa – investorid ja muud perevälised inimesed neid osakuid omandada ei saa.

Kolm venda, kolm õde

Seega ongi valdusühingu osanikke kaheksa: peale ema Katrini ning isa Raigo ka kolm poega ja sama palju tütreid. Vanim laps Einike Pilli (52) ei ole perefirmas töötanud, kuid ta tõdes, et pere kasvukeskkond oli ettevõtlusmõtteline. Tema on üks neist lastest, kes on läinud humanitaarvaldkonda – kiriku- ja haridusmaailma. Seal töötades on ta avastanud kodust kaasa saadud väärtuste olulisuse, olgu näiteks lugupidamine kõigi inimeste vastu, jumala usaldamine või pidev uuenemisvajadus.

„Juhin rakenduskõrgkooli, kus kasutan ettevõtja mõtteviisi. Finantsjuhti meil väikeses õppeasutuses eraldi polegi, sest mul on see veres. Võta kinni, kas see on geneetika või mitte,” arutles ta. Einike on kõrgema usuteadusliku seminari rektor. Talle, ta abikaasale ja sõbrale kuulub koolitusfirma. Einikese abikaasa töötab vaimulikuna Tartu Salemi baptistkoguduses, kus Einike juhatuse liikmena kaasa aitab.



Perekonna ühine söömaaeg Itaalia reisir

Foto: Anete Toming

Teine tütar Kaili Palmik (50) töötab ostujuhina ettevõttes Interconnect Product Assembly. Kusjuures Kaili esimene abikaasa Vaido Palmik oli üks Tammeri vedureid. Noorim tütar Tuuliki Rightmeier (38) töötas Tammeris seitse aastat, aga kolis siis välismaale. Nüüd on ta tagasi ja tegutseb oma disainiteenuseid pakkavas ettevõttes Väike Tuul OÜ.

Pere esimene poeg Herty Tammo oli koos isa ja äripartner Sven Vahega 1995. aastal Tammeri asutajaks. Ent juba ülikooli ajal tõmbas teda tehnika ja tehnoloogia suunas. Ta hakkas isa Hondaga Soomest kasutatud arvuteid maale tooma ja neid edasi müüma. Mitme ettevõtte kaasasutamises osalenud Hertyl on osalus ka Ridangos, elektrooniliste piletitega tegelevas tuntud firmas, ja regiooni suurimas ärikiirendis Startup Wise Guys. Koos abikaasa Kadrega ostis ta hiljuti välja MaxMara frantsiisi juhtiva Vendors Mood OÜ.

Praegu on Tammeri tegevjuht teine poeg Anti Tammo (42). Samuti panustab ta juhatuse esimehena Tallinna Allika koguduse töösse. Noorim vend Mihkel Tammo (32)

tegutses aastaid Estancis, sealhulgas ettevõtte juhina. Hiljuti ta lahkus ega soovi praegu, et temast pere kontekstis pikalt räägitaks. Tema peamine kirg on nüüd Rohetiigri projekt, mille eestvedaja ta on.

Ettevõtluspisik tuli loomulikult

Kui peres on mitu ettevõtlikku inimest, siis tekib küsimus, kas lapsi on kuidagi eriliselt kasvatatud või suunatud. Raigo Tammo ise ütles, et tema ei tunne, nagu oleks ta kedagi millekski sundinud. Kaks vanemat poega olid küll juba 1993. aastal Estancis tegevad, aga see on olnud pigem loomulik protsess.

„Mina lõpetasin ehituskooli ja uksetootmine on sellega seotud. Läksingi Estanci abitööliseks. Firma oli veel väga väike. Tuli täita erinevaid ülesandeid. Vastutus järjest kasvas. Kui eelmine tegevjuht otsustas edasi liikuda, siis prooviti minu vette viskamist,“ meenutas Anti Tammo. See toimus aastal 2003. „Siiani ei ole ära uppunud, ehkki nina on vahepeal veepinna lähedal olnud. Kasv on olnud lihtsalt nii agressiivne,“ lisas ta.



„Juba 17-aastasena pidi ta isa tööle asendama, kui too läks 1993. aastal Saksamaale koorireisile.“

Näiteks Herty vaatas kõrvalt, kuidas isa tegutses, ja see nakatas ka teda. Juba 17-aastasena pidi ta isa tööle asendama, kui too läks 1993. aastal Saksamaale koorireisile. Kusjuures koorilaul on mitme pereliikme üks meelistegevusi. Koos lauldakse ka pere kogunemistel.

„Mul endal juhiluba ei olnud, üks vanem sõber koolist tuli autojuhiks. Toona maksti palka sularahas. Pangast tuli võtta raha ja viia raamatupidajale. Pidin ka metalli ostmas käima.“

Mäletan, kuidas ükskord ostsin vale metalli,“

meenutas Herty muheldes. Mõlemat suurt pereettevõtet on ta ka juhtinud, kuid praegu on nende nõukogudes. „Olen torkinud vahepeal üht, vahepeal kaht venda. On olnud väga lõbus,“ rääkis Herty.

Kolmas põlvkond teeb oma valikuid

Ettevõtlikkus on kandunud edasi ka kolmandasse põlvkonda. Näiteks on Kaili Palmiku tütrele Anetel foto, meedia ja turundusega tegelev ettevõtte. Tammeri tehase hoovist läbi kõndides on ta küll mõelnud, et firma suur kasv on lahe, aga ennast ta seal ette ei kujuta.

Anete sõnul on teda siiski juba väikesest peale raha koguma ja eelarvestama õpetatud. Samal ajal oli temas ka väike annus kavalust. „Vanemad ütlesid ühel hetkel, et taskuraha ei saa enne, kui panen kulutused kirja ja eelarve saab kinnitatud. Panin siis sinna kirja, et iga kuu on vaja juuksevärvi ja -lakki osta. Isa kinnitas selle ära, sest ta ei teadnud, et iga kuu ei ole neid vaja. Sai eelarvet sedasi paisutatud,“ naeris ta.

Einike Pilli vanim poeg lisab on aga tätoveerimiskunstnik. „Temas saab kaks poolt kokku. Teeb ise oma piltide jooniseid, aga samal ajal on hakanud vanaisa moodi ka ehitama – tätoveerimismasinaid. Lisab ütles, et neid on soodsam ise teha kui osta. Rahalugemine ja kunst saavad kokku,“ tõi ema Einike esile.

Tema teine poeg Siimeon Elias õpib EBS-is rahvusvahelist juhtimist. Enda sõnul tuli tal kolm aastat tagasi gümnaasiumi viimases klassis mõte, et võiks end pereettevõttega siduda. Siimeon Elias mainis seda ka vanaisa Raigole. „Enne seda ei olnud ta otseselt öelnud, et see generatsioon võiks ka panustada või et see on suurem eesmärk. Ei sunnitud ega suunatud kuidagi. See tekkis puhtalt mu enda soovidest ja mõtetest,“ ütles Siimeon Elias.



Tammode pere kolmas põlvkond. Vahepeal on lisandunud veel üks liige.

Foto: erakogu

Herty Tammo kolmest lapsest vanim sai äsja 16 ja noorim on 2,5-aastane. Ta on lastele teinud aktsiaporfellid. Noorimaga ta veel sel teemal ei aruta, aga just tema portfell on olnud kõige edukam. Selle ostis ta koroonaaaja alguses, kui hinnad olid maas.

„Aeg-ajalt arutame, mida müüa, mida osta. Poiss tunneb huvi küll. Suvel korraldasime Future Foundersi suvekooli. Seal oli nii Timoteos (Einikese kolmas poeg) ja ka mu enda poeg, kes oli seal kõige noorem. Latitude'i konverentsil osales ta vabatahtlikuna. Jõuga ma teda ei aja kuskile,“ rääkis Herty.

Ettevõtete meeletu kasv ja rahuaeg

Pere suurimad ettevõtted Estanc ja Tammer on teinud läbi kiire arengu. Tammeril läheb praegugi nii hästi, et pandeemia tõttu ei ole nad pidanud kuskilt kärpima. Ka Estancil ei ole suuri muresid.

Anti Tammo ütles, et mõlemad firmad on jõudnud etappi, kus kiire areng asendub järgmisel kahel kuni viiel aastal sisemiste protsesside lihvimisega. „Kiire arengu tulemusena on köök jäänud mõnes kohas korda tegemata,“ ütles ta kujundlikult. Soovitakse kasvatada kasumlikkust ja maksta tagasi pangalaenu. Investeeringuid tehakse lähiaastail peamiselt mujale.

Tammode pere on suur. Juba on ka neljas põlvkond peale kasvama hakanud. Praeguseks aastane Sebastian näitas juba sündides üles vaprust ja teotahet. Ta tuli siia ilma vaid 888-grammisena, kuid nüüdseks on ta nagu temavanused poisid ikka. Ehk kasvab siit Tammode pereäri järgmine võtmeisik.

Mis võinuks olla, kui...

Raigo Tammo mõlemad vanaisad olid ettevõtlikud inimesed. Üks vedas oma laevaga Saaremaalt mandrile metsa, teisele kuulus teadaolevalt kaks kortermaja ja ta üüris seal kortereid välja. Peals selle oli tal vähemalt kolm taksot. Paraku tuli peale Nõukogude võim, mis ettevõtlikke inimesi ei sallinud.

„Omamoodi on kurb, et see üks põlvkond jäi ettevõtlusest ilma. Mu emaisal oli Kristiine linnaosas suur heinamaa. Seal on tänapäeval mitukümmend elamut. Minu vanematel oli ettevõtlusest rääkidagi keelatud. Ma ei oska arvata, mida too põlvkond oleks teinud,

kui oleks olnud võimalust," mõtiskles Raigo. Oma vanavanemaid ta kunagi ei kohanudki. Nad olid tema sündides juba manala teele läinud.

„Nii et see on ikka geneetiline. Sina ju hakkasid ettevõtlusega tegelema," tõi tütar Einike esile.

Raigo isa ütles pojale firma algusajal ikka, et kuidas ta küll julgeb riskida. Raigo oleks tagastamise käigus võinud seal samas Kristiines midagi tagasi saada, näiteks paar krunti, aga isa arvas, et see oleks suur risk. Ometi õnnestus Raigol Tallinnas üks vanaisa krunt siiski tagasi saada ning sinna, Adamsoni ja Tehnika tänava nurgale, kerkib peagi kortermaja.

„Me ei müü kortereid maha. Üürime neid välja. See on meie perekonna pensionisammas," selgitas Herty. Niisiis võib seda projekti pidada füüsiliseks sillaks vanaisa ettevõtlikkuse ja uute põlvkondade vahel.

Pere valdusühingu osalused

44,2% – Raigo Tammo

16,5% – Anti Tammo

15,5% – Herty Tammo (ettevõtte kaudu)

6,3% – Kaili Palmik

5% – Mihkel Tammo

4,5% – Tuuliki Rightmeier

4% – Einike Pilli

4% – Katrin Tammo

Kas soovitate loetud artiklit teistele?

Ei soovitaks üldse

Soovitaksin kindlasti

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Soovi korral põhjendage oma hinnangut.

VASTAN



See leht on trükitud DELFI internetivõrvest
Aadress <https://arileht.delfi.ee/archive/article.php?id=91647227>